

Uitwerkingen bij 5b Leefomgeving – steden

Opgave 1 – Maastricht Céramique

- 2p 1 Oorzaak op mondiale schaal: de industrie werd verplaatst naar lagelonenlanden. (1 punt)
Oorzaken op lokale schaal (één gevraagd, 1 punt):
- de traditionele industrie zorgde voor overlast / vervuiling / zwaar vrachtverkeer in de stad
 - de matige bereikbaarheid van de traditionele industrie voor vrachtverkeer
 - in de stad is uitbreiding niet meer mogelijk
 - in de stad is meer behoefte aan ruimte voor kwalitatief goede woningen / voor hoogwaardige bedrijven

Bij herontwikkeling/herstructurering worden vervallen delen van de stad omgevormd voor nieuwe functies zoals woningbouw. Vaak voormalig industriegebied bij spoorwegen of waterwegen aan de rand van de binnenstad. Door uitbreiding van de steden kwamen de bedrijven binnen de stedelijke bebouwing te liggen. Vooral door overlast en problemen met de bereikbaarheid werd die locatie onwenselijk. Bovendien hadden veel bedrijven meer ruimte nodig. Bedrijven verplaatsten hun productie. Deels naar de rand van de stad of naar gunstiger locaties in eigen land, maar ook naar lagelonenlanden waar de productie goedkoper is.

In Maastricht kwam al bij het begin van de industriële revolutie keramische industrie tot ontwikkeling. Sphinx en Société Céramique waren bekende producenten. Begin deze eeuw werden de laatste fabrieken gesloten.

- 2p 2 Invulling beleid: in Céramique worden meerdere functies (wonen, werken, recreëren) gecombineerd. (1 punt)
Reden compacte stadbeleid: met dit beleid probeert de overheid de mobiliteit terug te dringen / probeert de overheid een aantrekkelijker leefomgeving in de steden te realiseren. (1 punt)

In de vraag staat dat het compacte stadbeleid tot doel heeft 'verschillende functies een plek te geven in de stad'. Voor vraagdeel 1 ga je in bron 1 na of dat bij de herontwikkeling van de wijk Céramique ook echt is gebeurd. Voorheen was er maar één functie: industrie. Bij de herontwikkeling kwamen er woningen en werkgelegenheid in bv. kantoren en winkels bij. Er is recreatie in horeca, een museum en een theater. Er zijn dus verschillende functies gerealiseerd.

Het compacte stadbeleid is een reactie op de suburbanisatie, de trek uit de grote steden naar voorsteden en omliggende platteland. Een gevolg was o.a. verarming van de steden door vertrek van bewoners met midden- en hogere inkomens, en de relatieve toename van het aantal probleembewoners. Het compacte stadbeleid is erop gericht rijkere vast te houden of aan te trekken door de bouw van betere woningen, het scheppen van een goed leefmilieu en het creëren van aantrekkelijke banen. Men hoopt zo ook meer mensen en meer bedrijven te huisvesten in de stad zelf.

De bewoners van voorsteden zijn over het algemeen voor werk en voorzieningen aangewezen op een nabijgelegen grote stad. Verhuizen zij naar die stad, dan krijgen ze meestal werk en voorzieningen op loop- en fietsafstand. De mobiliteit wordt dan kleiner.

- 2p 3 Geschikte ligging (één gevraagd, 1 punt):
- Céramique ligt relatief dicht bij het station (van Maastricht)
 - Céramique ligt in / vlak bij de binnenstad (van Maastricht)
- Geschikt gezien het industriële verleden: de beschikbaarheid van oude fabriekspanden / van industrieel erfgoed maakt Céramique een aantrekkelijke wijk voor (creatieve) bedrijven en/of voor bewoners. (1 punt)

Uit bron 1 en 2 blijkt de nabijheid van de binnenstad en het centraal station. Dat was de plaats waar de traditionele industrie zich in het verleden vestigde. Bron 1 geeft aan dat

'hier en daar een overblijfsel uit het verleden is blijven staan'. Oude fabrieksgebouwen zijn vaak degelijk gebouwd en kunnen worden omgevormd tot gewilde werkplekken of aantrekkelijke appartementen.

4 Redenering:

- op nationale schaal (binnen Nederland) heeft Maastricht een perifere / ongunstige relatieve ligging (1 punt)
- maar op internationale schaal (binnen de regio rond Zuid-Limburg / ten opzichte van steden als Luik en Aken) heeft Maastricht een centrale / gunstige relatieve ligging (1 punt)

Het schaalniveau geeft de omvang weer van het gebied dat je bestudeert. Dat bepaalt vaak hoe je naar een verschijnsel kijkt zoals de relatieve ligging van Maastricht. Op het schaalniveau van Zuid-Limburg is die ligging gunstig. Maastricht is op die schaal het centrum. Dat gaat niet op voor de ligging van Maastricht in Nederland, het nationale schaalniveau. Daarbij is Maastricht perifeer/afgelegen bv. ten opzichte van de Randstad waar veel activiteiten zijn geconcentreerd.

Internationaal ligt het weer anders. De ligging van Maastricht ten opzichte van plaatsen als Luik en Aken is gunstiger dan de ligging ten opzichte van de Randstad. Maastricht maakt deel uit van de Euregio Maas-Rijn (Bosatlas 54^e druk 26B / 55^e druk 24B).

Opgave 2 – 'Brainport' Eindhoven

5 Juiste manieren:

- het vergroot (door de aanwezigheid van hoogopgeleid en goed betaald personeel) het draagvlak voor voorzieningen in de regio (1 punt)
- hightechindustrie trekt weer andere bedrijvigheid aan (1 punt)

Een brainport is een regio met veel bedrijven en banen met een hoog technisch niveau, ook wel aangeduid als toptechnologieregio. Bron 3 noemt de termen hightech centrum, onderzoek en ontwikkeling.

Een brainport kan worden vergeleken met een mainport, een haven (Rotterdam) of luchthaven (Schiphol/Amsterdam) met een intercontinentaal sterke positie.

De vraag gaat over een impuls aan de regionale economie, dus voor Eindhoven en omgeving. Het antwoord gaat in op twee kanten:

- de inkomsten zoals via lonen die weer leiden tot hogere bestedingen; het aantal voorzieningen kan daardoor toenemen.
- het succes van de hightechsector dat aantrekkingskracht heeft op andere bedrijven; bijvoorbeeld door het goede imago, wellicht ook door toelevering of spin-off. Hierbij wordt een nieuwe bedrijf gestart dat gebruikmaakt van de technologie of wetenschappelijke kennis van een ander bedrijf of wetenschapsinstelling.

6 Redenen (twee gevraagd, per juiste reden 1 punt):

- Amsterdam heeft een grotere internationale uitstraling
- Amsterdam heeft meer kennis/diensten op het gebied van financiën/reclame
- Amsterdam heeft een grote internationale luchthaven
- in Amsterdam zijn meer luxe hotels, chique restaurants en culturele voorzieningen als musea die door (internationale) zakenrelaties benut kunnen worden

Philips vond Eindhoven niet de juiste locatie voor haar hoofdkantoor. Het koos voor de internationale uitstraling en intercontinentale verbindingen van mainport Amsterdam (met name Schiphol) en de aanwezigheid van veel hoogwaardige diensten. Voor brainport Eindhoven was het vertrek misschien even slikken. Philips was toonaangevend, maar door de komst van andere bedrijven is zijn rol niet meer overheersend.

- 2p 7 Juiste redenen (twee gevraagd, per juiste reden 1 punt):
- de aanwezigheid van onderwijsinstellingen als de Technische Universiteit Eindhoven / de aanwezigheid van veel technisch hoogopgeleid personeel
 - aanwezigheid van veel andere bedrijven met vergelijkbare onderzoeks- en ontwikkel-activiteiten
 - goede samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen

De onderzoeks- en ontwikkelingafdeling van Philips profiteert van de kennis die op technisch vlak aanwezig is en de nabijheid van vergelijkbare bedrijven. Belangrijk is ook persoonlijk contact, face-to-face, zoals bij onderlinge samenwerking. Het bevordert de uitwisseling van kennis en ideeën.

De voordelen die in het antwoord zijn genoemd leiden tot clustering, opeenhoping van bedrijven. Ze zorgen voor een agglomeratie-effect: heeft een regio een aantal (succesvolle) bedrijven, dan vestigen zich er andere bedrijven bij. Er ontstaat een sneeuwbaaleffect.

Opgave 3 – Kenniseconomie

- 2p 8 Kenmerken (twee gevraagd, per juist kenmerk 1 punt):
- een relatief hoogopgeleide bevolking
 - aanwezigheid van veel onderwijsinstellingen/kennisinstituten
 - een relatief hoog (besteedbaar) inkomen
 - aanwezigheid van relatief veel kennisintensieve bedrijven (wat zorgt voor een multiplier-effect)
 - aanwezigheid van relatief veel culturele instellingen

Centraal in de creatieve kenniseconomie staan vanzelfsprekend kennis en vernieuwend denken, innovatief en creatief. Met een grote rol voor hoogopgeleide personen en kennis- en onderzoeksinstituten zoals universiteiten en kennisintensieve bedrijven.

Om creatieve mensen aan te trekken en persoonlijke contacten te bevorderen is een inspirerende en tolerante omgeving nodig, de stad als ontmoetingsplaats van talent. Culturele instellingen zijn daar onderdeel van.

Je kunt gebruikmaken van de Bosatlas. Kaart 54^e druk 61B / 55^e druk 59D toont bijvoorbeeld toplocaties (vooral kantoren) en kennisinstituten. Zie eventueel ook:

- 54^e druk 52B (opleidingsniveau), 56D (topsectoren), kaartblad 61 (Nederland Randstad / Groene Hart)
- 55^e druk: 50H en I (opleiding), kaartblad 59 (Nederland: Randstad en Groene Hart)

Opgave 4 – Bestuurlijke samenwerking door decentralisatie

- 2p 9 Bestuurslagen: rijk, provincie, gemeente. (alleen alle drie juist 1 punt)
Decentralisatie: overheveling van taken van het rijk naar de gemeenten. (1 punt)

Het rijk is de centrale overheid, de gemeente de meest decentrale. De provincie zit ertussenin. Tot voor kort werden in verhouding veel taken uitgevoerd door de rijksoverheid. De laatste tientallen jaren wordt er steeds meer gedecentraliseerd, vooral overgeheveld naar de gemeenten. Met name op het vlak van zorg en uitkeringen. Een belangrijk argument: gemeenten staan dicht bij de burger. Ze zijn beter op de hoogte en de uitwisseling van informatie verloopt directer. Keerzijde: gemeenten missen soms de expertise voor de nieuwe taken.

In de vraag zijn waterschappen uitgezonderd. Dat is wel een soort bestuurslaag, maar dan met een specifieke opdracht rond water.

- 10** Manieren van samenwerking over grenzen (*twee gevraagd, per juiste manier 1 punt*):
- bestuurlijke samenwerking met overheden in het omringende gebied / samenwerking in een bestuurlijk netwerk
 - fuseren/samengaan met gemeenten in het omringende gebied
 - samenwerking bij de uitvoering van bepaalde taken
- Economisch argument: grotere efficiency / door schaalvergroting kunnen taken goedkoper worden uitgevoerd. (*1 punt*)

Steden kunnen samengaan/fuseren of samenwerken. De meest voorkomende vorm van fusie is het samenvoegen van gemeenten. Dat voltrekt zich in snel tempo. Lag het aantal gemeenten ooit rond 1200, nu is het tot onder de 400 gedaald. Was ooit 500 het minimale inwonertal, nu vindt men een gemeente met 25.000 inwoners al klein. Provinciale overheden zijn drukdoende het aantal gemeenten in hun regio te verkleinen. Dat zou de bestuurskracht vergroten.

De keuze is vooral tussen:

- fusie van gelijksoortige gemeenten zoals gemeenten in landelijke gebied
- fusie van een stad met omliggende gemeenten

De grote stad wordt in het laatste geval uitgebreid met het gebied waarmee al een nauwe relatie bestaat zoals woon-werkverkeer en verzorging via winkels en sportgelegenheden.

Een fusie tussen een grote stad en randgemeenten stuit nogal eens op verzet, bijvoorbeeld omdat bewoners van de randgemeenten bang zijn te worden overheerst. Bestuurlijke samenwerking gaat minder ver dan fusie en heeft vaak een groter draagvlak onder de bevolking. Soms ontstaat er een bestuurlijk netwerk van intensief samenwerkende gemeenten, eventueel samen met de provincie.

Nog minder vergaand is samenwerking bij uitvoering van bepaalde taken. Dit komt in praktijk al veel voor zoals gezamenlijke afvalverwerking, veiligheidsregio's en arbeidsmarktregio's. Veel van die samenwerkingsverbanden zijn bij de burgers nauwelijks bekend.

- 11** Andere partij: bedrijfsleven / particulieren. (*1 punt*)
- Voorbeelden van betere uitvoering van taken door burgeremancipatie (*één gevraagd, 1 punt*):
- burgers kunnen extra kennis / extra kwaliteiten inbrengen
 - besluiten/veranderingen worden makkelijker aanvaard als de burgers erbij betrokken zijn / het draagvlak van beslissingen wordt vergroot
 - door de vrijwillige inbreng van burgers is er meer mankracht

Bij publiek-private samenwerking staat 'publiek' voor een van bestuurslagen van de overheid, 'privaat' voor particuliere bedrijven of instellingen. Publiek-private samenwerking zien we vaak bij grote projecten die door de overheid worden opgezet. De inbreng van het bedrijfsleven is kennis en ervaring, maar ook geld zoals bij financiering door banken.

Bij burgerparticipatie nemen – vooral in gemeenten – burgers deel aan onder andere voorbereiding, overleg en besluitvorming van plannen. Sommige gemeenten nodigen burgers uit om hun mening te geven over allerlei gemeentezaken. Een ander voorbeeld is buurtpreventie, waarmee burgers helpen de veiligheid te vergroten.

Overigens worden beslissingen uiteindelijk genomen door de democratisch gekozen gemeenteraad. Voor de uitvoering zijn burgemeester en wethouders (B&W) verantwoordelijk. Zij sturen ook het ambtelijk apparaat aan.

Opgave 5 – Steden in de toekomst: slim en zuinig tegelijk

- 2p 12 Voorbeeld van een uitleg:
- slim verwijst naar een slimme stad (smart city) en zuinig naar een duurzame stad (sustainable city) (1 punt)
 - een slimme stad gebruikt moderne (digitale) technologie, die ook de duurzaamheid van de stad kan vergroten / een duurzame stad kan energie, grondstoffen, het milieu en dergelijke sparen door gebruik van moderne (digitale) technologie (1 punt)

Duurzaam is een stad die zuinig omgaat met onder andere ruimte, grondstoffen en energie om die te sparen voor toekomstige generaties. Slim is de stad die het leven verbetert met behulp van moderne technische middelen zoals ICT. Duurzaam en slim kunnen samengaan. Zoals bij het gebruik van sensoren die de verkeersintensiteit meten om het verkeer beter af te handelen en zo luchtverontreiniging tegen te gaan en energie te besparen. Of de inzet van moderne technologie om 'overbodige' gebouwen een nieuwe bestemming te geven en zo minder ruimte en grondstoffen te gebruiken. Of gebouwen te hergebruiken die vroeger zouden zijn gesloopt.

Het 'slimme' van smart city is niet per definitief gekoppeld aan nieuwe technologie. Er kan ook sprake zijn van een goed doordachte aanpak.

- 2p 13 Verticaal: toekomst. (toekomst juist: 1 punt; alle begrippen juist: 1 punt).

1	s	u	s	t	a	i	n	a	b	l	e
	2	r	o	b	o	t					
	3	r	e	c	y	c	l	e	n		
		4	k	l	i	m	a	a	t		
	5	c	o	n	t	a	i	n	e	r	
		6	m	e	t	e	r				
		7	i	s	o	l	a	t	i	e	
	8	i	n	t	e	r	n	e	t		

Opgave 6 – Herstructurering Den Haag Escamp

- 2p 14 Redenering:
- in die periode trokken veel (kans)rijke bewoners weg / in die periode vond veel suburbanisatie plaats (1 punt)
 - zodat in Den Haag Zuidwest een concentratie van kansarmen / van problemen ontstond (1 punt)

Indien in het eerste deel van het antwoord alleen 'selectieve in- en uitstroom' wordt genoemd, levert dat geen score op.

Rond 1965 vindt een omslag plaats van overheersend urbanisatie (trek naar de stad) naar overheersend suburbanisatie (trek uit de stad naar de voorsteden en het omringende platteland). Oorzaak was de toename van de welvaart, waardoor men hogere eisen ging stellen aan de woonsituatie. Onder de vertrekkers waren de midden- en hogere inkomensgroepen oververtegenwoordigd. Ook vertrokken er relatief veel jonge gezinnen en jongeren die een gezin wilden stichten. Naar de steden trokken in verhouding veel lagere inkomensgroepen en mensen met een migratieachtergrond. Vandaar dat bron 9 spreekt over 'selectieve in- en uitstroom van bewoners'.

Door deze selectieve migratie verloren de steden aan inkomen en koopkracht en nam het percentage probleemgevallen toe. Mensen met problemen hebben meestal geen mogelijkheid zich in voorsteden te vestigen.

De wederopbouwperiode – die in bron 9 wordt genoemd – is een fase waarin bouwachterstanden uit de Tweede Wereldoorlog moesten worden ingehaald. Er moest snel en veel worden gebouwd, wat ten koste ging van de kwaliteit. Toen de woonwensen door stijgende welvaart toenamen, vonden velen die kwaliteit onvoldoende.

15 Voorbeelden van een redenering (één redenering gevraagd):

Redenering 1:

- Den Haag Escamp omvat naast Den Haag Zuidwest ook een vinex-wijk (1 punt)
- zodat het oordeel over de leefbaarheid in Den Haag Escamp positiever zal uitvallen dan dat over de leefbaarheid in Den Haag Zuidwest (1 punt)

Redenering 2:

- Den Haag Escamp omvat naast Den Haag Zuidwest ook andere wijken (1 punt)
- zodat het oordeel over de leefbaarheid in Den Haag Escamp positiever/negatiever zal uitvallen dan dat over de leefbaarheid in Den Haag Zuidwest (1 punt)

Redenering 3:

- omdat je het oordeel baseert op andere gegevens / omdat je wisselt van schaalniveau (1 punt)
- kan het oordeel over de leefbaarheid in Den Haag Escamp positiever/negatiever uitvallen dan dat over de leefbaarheid in Den Haag Zuidwest (1 punt)

Zuidwest bestaat uit probleemwijken die men met grootschalige herstructurering tracht te verbeteren. Vinex-wijken zijn nieuwbouwwijken aan de rand van de grote steden. Ze moeten de trek van midden- en hogere inkomensgroepen uit de stad opvangen. Daardoor is de leefbaarheid daar vaak groter dan in probleemwijken als Den Haag Zuidwest.

Je kunt de vraag beantwoorden via twee lijnen:

- het vergelijken van de situatie in Den Haag Escamp (een groter gebied / hoger schaalniveau) met die van Den Haag Zuidwest (een onderdeel van Den Haag Escamp / lager schaalniveau). Uit bron 8 en 9 leid je af dat Zuidwest vooral uit probleemwijken (prioriteitswijken/aandachtswijken) bestaat. Op de hogere schaal van Den Haag Escamp komt daar de vinex-wijk Wateringse Veld bij samen met Leijenburg en Zuiderpark. Dat levert een positiever beeld op.
- een theoretische benadering: je vergelijkt hier twee schaalniveaus. Tussen de twee schaalniveaus kunnen verschillen optreden. Hier in leefbaarheid van de wijk. Wanneer je van de schaal Den Haag Zuidwest overschakelt (wisselt) naar schaal Escamp, is de kans groot dat de (gemiddelde) leefbaarheid verandert. In theorie kan dit positiever of negatiever uitvallen. In de praktijk van deze opgave waarschijnlijk positiever door de 'betere' vinex-wijk Wateringse Veld.

16 Woningkenmerken (twee gevraagd):

- de woningen dateren van vlak na de Tweede Wereldoorlog / uit de periode 1945-1965 / uit de wederopbouwperiode
- het zijn vooral (sociale) huurwoningen
- het zijn vooral (lage) flats / portiekflats
- het zijn kleine woningen

Bewonerskenmerken (twee gevraagd):

- er wonen relatief veel (niet-westerse) mensen met een migratieachtergrond
- het gemiddeld inkomen is laag / een groot percentage mensen ontvangt een uitkering
- het gemiddelde opleidingsniveau van de bewoners is laag
- er wonen relatief veel mensen per woning
- er wonen relatief veel studenten
- er wonen relatief veel starters op de woningmarkt

4 kenmerken juist 3 punten; 3 juist 2 punten; 2 juist 1 punt; 1 of 0 juist 0 punten.

Woningkenmerken betreffen de woning zelf zoals ouderdom, omvang en eigendom. Die zijn hier kenmerkend voor de naoorlogse wijken. Bewonerskenmerken gaan over de bewoners van die woningen zoals etnische groep en inkomen. Hier zie je 'de selectieve in- of uitstroom van bewoners' terug. In probleemwijken wonen ook veel mensen die voorkeur hebben voor goedkope woningen zoals starters op de woningmarkt.

2p 17 Argumenten:

- door woningen te slopen en te vervangen door nieuwbouw / door herstructurering veranderen de (kansen van) mensen niet (zodat de sociale problemen blijven) (1 punt)
- de problemen kunnen zich vanuit Escamp verplaatsen naar andere delen van Den Haag (1 punt)

Bij herstructurering wordt een wijk drastisch verbeterd. Door nieuwe woningen maar bijvoorbeeld ook door verbetering van het stratenpatroon en de uitbreiding van groenvoorzieningen. Dan zijn er twee mogelijkheden:

- men gaat er vanuit dat de oude bewoners blijven en biedt hen betaalbare woningen aan. Dan krijgen die mensen wel betere woningen, maar veel problemen blijven bestaan zoals werkloosheid, lage inkomens en een eenzijdige samenstelling van de bevolking. Dit zijn sociale problemen die dan niet zijn opgelost.
- men probeert de samenstelling van de bevolking meer te variëren. Bijvoorbeeld door ook te bouwen voor midden- en hogere inkomens. Het gevolg is dat een aantal van de oude bewoners zal moeten vertrekken naar andere Haagse wijken. Zo kunnen de sociale problemen zich verplaatsen.

Opgave 7 – Stadswerven Dordrecht

2p 18 Kenmerken (twee gevraagd, per juist kenmerk 1 punt):

- het terrein ligt vlak bij de (historische) binnenstad
- op het terrein staan panden / vervallen bedrijfsgebouwen leeg
- het terrein ligt langs een knooppunt van waterwegen / ligt aan het water

Bron 11 en 12 laten zien dat het bij het project Stadswerven gaat om een verpauperd bedrijventerrein, eens vestigingsplaats van scheepswerven, die waarschijnlijk al lang verdwenen zijn naar lagelonenlanden. Daardoor is het al 50 jaar in verval, maar door de ligging aan het water en nabijheid van de Dordtse binnenstad heeft het grote potenties. Het is geschikt voor herstructurering, een proces waarbij oude industrieterreinen – eventueel met nabijgelegen woningen – een nieuwe functie krijgen.

Nadelen voor de toenmalige industrie zijn nu pluspunten. Ligging bij de binnenstad gaf de scheepswerven problemen met af- en aanvoer, maar is nu gewild bv. voor kunstmanifestaties (bron 13) en creatieve bewoners. Buitendijkse ligging geeft risico, maar een waterwoning met zeiljacht om de hoek is goed te verkopen.

3p 19 Doelen met bijbehorende maatregel:

- doel a (aantrekkelijke stedelijke omgeving): er worden verschillende functies met elkaar gecombineerd / er wordt een jachthaven aangelegd (1 punt)
- doel b (aansluiting op binnenstad): de bouw van een brug voor langzaam verkeer
- doel c (overstromingsbewust bouwen): bouw van drijvende waterwoningen / aanleg van een waterpark / aanleg van een centrale verkeersas op 'terp'-hoogte

De herstructurering moet een aantrekkelijk woon-, werk- en recreatiegebied creëren dicht bij de historische binnenstad van Dordrecht, maar dan wel in een buitendijks gebied dat bij extreem hoog water kan onderlopen. De maatregelen 4 tot en met 10 in bron 13 laten er verschillende aspecten van zien. Nummer 7 noemt woningbouw over het hele gebied in allerlei vormen. Dat is – ook financieel – een belangrijke pijler onder het project.

20 De redenering moet een juist voordeel (profiteren) en een juist nadeel bevatten.

Voordelen (*één gevraagd, 1 punt*):

- Dordrecht kan profiteren van de aantrekkingskracht van Rotterdam
- bedrijven aangetrokken door Rotterdam zouden zich in Dordrecht kunnen vestigen (omdat er meer ruimte is / omdat de grond goedkoper is)
- Dordtse bedrijven kunnen profiteren van agglomeratievoordelen van Rotterdam
- inwoners van Dordrecht zouden werk kunnen vinden in Rotterdam

Nadelen (*één gevraagd, 1 punt*):

- stedelijke activiteiten zullen eerder plaatsvinden in Rotterdam
- Dordtse bedrijven zouden weg kunnen trekken naar Rotterdam
- Dordtse ondernemers zouden wellicht liever een bedrijf willen starten in Rotterdam
- ervaren arbeidskrachten zouden door Rotterdamse bedrijven in dienst kunnen worden genomen (ten koste van Dordtse bedrijven)

Op korte afstand van Dordrecht – zo'n 20 km – ligt 'grote broer' Rotterdam met veel economische kracht door de wereldhaven, veel en grote industriële bedrijven en een steeds sterkere dienstensector. Rotterdam heeft daardoor grote internationale aantrekkingskracht. Bedrijven die kiezen voor Rotterdam, zouden echter ook terecht kunnen komen in het nabijgelegen Dordrecht.

Agglomeratievoordelen zijn voordelen die bedrijven kunnen behalen door aanwezigheid van meerdere bedrijven in eenzelfde sector. Denk aan arbeidskrachten met specialistische kennis, het uitwisselen van informatie en de mogelijkheid werk aan elkaar uit te besteden. Bedrijven in Dordrecht zouden daarbij kunnen worden betrokken.

Nadelig kan het uitpakken als Rotterdamse bedrijven Dordrecht overschaduwen en bv. geschoolde werknemers wegzuigen. Een energiehuis of een Biesboschhal (bron 13) zou het af kunnen leggen tegen vergelijkbare faciliteiten in Rotterdam. Misschien bezoeken Dordtenaren liever culturele evenementen in 'bruisend' Rotterdam en vinden ze het aanbod van diensten daar completer.